

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Правове забезпечення логістики»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

За темою № 9 - Правове забезпечення логістики у сфері мультимодальних перевезень.

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.2021 № 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Хиль Л.П.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін, викладач вищої категорії, викладач-методист Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат політологічних наук Матета О.А.
2. Декан факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського доктор педагогічних наук, професор Поясок Т.Б.

План лекції:

1. Передумови виникнення мультимодальних перевезень та їх роль в сучасній логістиці
2. Трактування поняття "інтермодалізм".

Рекомендована література:

Основна

1. Корнєєв Ю. В. Транспортне право України: Навч. посіб. / Ю. В. Корнєєв. – К. : Центр учбової літератури, 2019. – 168 с.
2. Гаєвець М.В. Транспортне право: Навч. посіб. / М.В.Гаєвець, І.В.Горіславська, Ю.С. Канарик, Л.О. Панькова, Н.А. Поліно, О.П. Світличний – К.; ЦП «КОМПРИНТ», 2015. – 368 с.

Додаткова

3. Булгакова І.В., Клепікова О.В. Транспортне право України: підручник /І.В Булгакова, О.В Клепікова. - К.: Прецедент, 2011. – 344 с.
4. Водний кодекс України від 06.06.1995р. №213/95 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Воздушные перевозки: Нормативные акты. Комментарии и рекомендации. Судебная практика. Образцы документов / автор-составитель Б.Л. Елисеев. – 464 с. (Серия «Юридические справочники»).
6. Гіжевський В.К., Демський Е.Ф., Мілашевич А.В. Транспортне право України, підручник [для студ. юрид. спец. вищих нвч. закладів] - К.: Атіка, 2012. 2-ге вид., допов. і переробл. – 330 с.
7. Господарський кодекс України від від 16.01.2003 №436-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
8. Європейська угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів. - Міжнародний документ від 30.09.1957р. (Женева) (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
9. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 №2344-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
10. Закон України «Про залізничний транспорт» від 04.07.1996 № 273/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
11. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 №1775-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

12. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 01.07.2004 №1961-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 06.04.2000 №1644-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
14. Закон України «Про стандартизацію» від 17.05.2001 №2408-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
15. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 №85/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
16. Закон України «Про транзит вантажів» від 20.10.1999 №1172-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
17. Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 № 232/94-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
18. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 №1955-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
19. Кодекс торговельного мореплавства України від від 23.05.1995 №176/95-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
20. Конвенция для унификации некоторых правил, касающихся международных воздушных перевозок, Варшава, 12.10.1929г. (с учетом изменений внесенных Протоколом от 28.09.1955г., Гаага). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aerolan.com.ua/publ/35-1-0-55>.
21. Конвенції про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень 1999р. - Міжнародний документ від 28.05.1999 // Офіційний вісник України від 15.05.2009 - 2009р., № 33, / №100, 2008, ст.3295 /, стор. 169, ст.1163, код кту 46552/2009.
22. Конвенція ООН по зобов'язанню операторів транспортних терміналів в міжнародній торгівлі. – Міжнародний документ від 1991р. (Відень). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
23. Конвенція ООН про міжнародні мультимодальні перевезення вантажів. – Міжнародний документ від 1980р. (Женева). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
24. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів. – Міжнародний документ від 19.05.1956р. (ратифіковане СРСР 1 серпня 1986р.). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
25. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу. – Міжнародний документ від 09.10.1997р. (ратифікована Україною

законом №581 – XIV від 08.04.1999р.). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

26. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944р. - Міжнародний документ від 07.12.1944 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

27. Конституція України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

28. Левковець П.Р., Марунчик В.С. Міжнародні перевезення і транспортне право: Навчальний посібник. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Арістей, 2005. – 292 с.

29. Митний кодекс України від 12.12.1991 №1970-XII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

30. Повітряний кодекс України від від 04.05.1993 №3167-XII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

31. Татарчук І.В. Транспортне право України. ТОВ «Центр учбової літератури», 2016, 304 с.

32. Транспортне право України: підручник для студентів ВНЗ / М.Л.Шелухін, О.І.Антонюк, В.О.Вишнівецька та ін.; за ред. М.Л.Шелухіна. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 896 с.

33. Угода про принципи формування спільного транспортного простору і взаємодії держав-учасниць співдружності незалежних держав у галузі транспортної політики. Міжнародний документ від 09.10.1997р. (ратифікована Україною законом № 1126-XIV від 06.10.1999р.). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

34. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

35. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

Текст лекції

1. Передумови виникнення мультимодальних перевезень та їх роль в сучасній логістиці

Взаємодіючи в ланцюгах поставок відправники та одержувачі товарів часто знаходяться не тільки в різних країнах, але і на різних континентах. Це виключає можливість найбільш простою і зручною прямий доставки товарів "від дверей до дверей" і вимагає створення транспортної ланцюга, в якій вантаж послідовно перевозиться різними видами транспорту.

Тим часом багаторічна конкуренція між різними видами транспорту, які ізольовано розвивали і вдосконалювали свої технології та послуги, зробила транспорт в значній мірі роз'єднаною системою, в якій взаємодія в інтересах клієнта було практично неможливо або вкрай утруднено. На кожному виді транспорту складалася власна нормативна правова база з різними умовами договору перевезення, формами документів та порядком їх оформлення, розмірами відповідальності. Розвиток транспортних технологій було спрямоване, в першу чергу, на досягнення галузевого ефекту, а не на спрощення міжвидового взаємодії. Тарифні системи і тарифна політика окремих видів транспорту формувалися в цілях витіснення і придушення конкурентів, а не для співпраці з ними в інтересах клієнтури.

Додаткові проблеми виникали "па стиках" видів транспорту. Передача і проміжне зберігання вантажів, вантажно-розвантажувальні операції, контроль стану товару, переоформлення документів вимагали залучення термінальних операторів, агентів, інших постачальників додаткових послуг, які діяли настільки ж роз'єднана, як і перевізники різних видів транспорту.

Глобалізація економіки і розвиток сучасних ланцюгів поставок зажадали створення транспортного продукту, який би поєднував послуги різних видів транспорту найбільш ефективним і зручним для вантажовідправників чином і формувався, насамперед, виходячи з інтересів вантажу, а не окремих учасників процесу транспортування. Таким продуктом стали мультимодальні перевезення.

Мультимодальні перевезення - це перевезення вантажу, як мінімум, двома видами транспорту, виконувана під відповідальністю одного транспортного оператора але єдиним транспортним документом і за наскрізного тарифу.

Як синонім поняття "мультимодальна перевезення" часто використовується термін "змішана перевезення".

Для вантажовідправника інтермодальні перевезення виглядають як перевезення, виконувана одним видом транспорту (в англійській літературі стосовно до такого перевезення часто зустрічається термін *seamless* - "безшовна"). Клієнт має справу з єдиним оператором, який приймає на себе повну відповідальність за доставку вантажу, забезпечує виконання необхідних додаткових послуг, погоджує з клієнтом "наскрізний" тариф і видає клієнтові один транспортний документ на весь шлях прямування вантажу, виступаючи перед ним в якості єдиного перевізника по договором.

Об'єктом транспортування при мультимодальних перевезеннях в принципі можуть бути будь-які вантажі - наливні, навалочні, тарно-штучні. Однак найбільш широке поширення мають мультимодальні перевезення, в яких використовуються так звані ІТЕ (в англійському варіанті - *Intermodal Transport Units, ITU*) - контейнери (*containers*), контрейлерами (*controllers*), знімні кузова (*swap-bodies*). Вантаж знаходиться в ІТЕ на всьому шляху прямування, а всі транспортні та вантажні операції при цьому виконуються не з різнорідними вантажними місцями, а зі стандартними ІТЕ (так звана *бесперегрузочное* транспортна технологія), що значно прискорює і

здешевлює технологічні процеси, підвищує збереження вантажів і дає ряд цілий ряд інших переваг.

Мультимодальні перевезення з використанням ІТЕ називається інтермодальним перевезенням.

На початковому етапі розвитку інтермодальних перевезень у фокусі уваги знаходилося, насамперед, прискорення вантажних операцій при перевалці вантажів між різними видами транспорту. Сучасне застосування інтермодального підходу до транспортному забезпеченню логістики носить комплексний характер і забезпечує досягнення системного ефекту, структура і потенціал якого вивчені ще далеко не повністю. Такий комплексний підхід отримав назву інтермодалізму (intermodalism).

2. Трактуювання поняття "інтермодалізм".

У найпростішому контексті його відносять до безперевантажувальними перевезень в ІТЕ, виконуваним послідовно різними видами транспорту. У більш широкому сенсі під інтермодалізмом мається на увазі забезпечення ефективної взаємодії різних видів транспорту: облаштування транспортних вузлів, узгодження нормативних актів, правил, тарифів і т.д. Нарешті, найбільш загальна і сучасна інтерпретація інтермодалізму припускає "холістичний" погляд на розвиток транспортної системи, відповідно до якого види транспорту повинні взаємодіяти, даючи користувачам можливість гнучкого вибору транспортних і нетранспортних сервісів без обмежень, обумовлених особливостями кожного з видів транспорту.

Все більш широке застосування інтермодальної концепції в логістиці обумовлено дією наступних факторів:

1) можливості зниження питомих інвестицій в логістичну інфраструктуру завдяки скоординованого розвитку шляхів сполучення і термінальних об'єктів різних видів транспорту, а також інтеграція об'єктів транспортної і складської логістики;

2) зниження логістичних витрат, які забезпечують інтермодальні перевезення;

3) можливості гнучкого оперативного управління товарними і транспортними потоками, а певною мірою - і управління запасами, які виникають в розвинених інтермодальних транспортних мережах;

4) позитивні екологічні ефекти інтермодалізму, обумовлені, в першу чергу, перемиканням вантажопотоків з автомобільного на інші види транспорту.

За порівняно короткий історичний термін інтермодалізм перетворився на один з базових принципів транспортної політики розвинених країн і в універсальний логістичний інструмент. Сегмент міжконтинентальних перевезень генеральних вантажів в даний час практично повністю забезпечується інтермодальних транспортними системами, частка яких зростає і в сфері діяльності внутрішнього транспорту.